

EUROOPAN PARLAMENTTI

1999

2004

Istuntoasiakirja

LOPULLINEN
A5-0259/2003

9. heinäkuuta 2003

MIETINTÖ

komission ja neuvoston yhteisestä raportista riittävästä ja kestävästä eläkkeistä
(KOM(2002) 737 – 2003/2040(INI))

Työllisyys- ja sosiaalivaliokunta

Esittelijä: Jan Andersson

SISÄLTÖ

	Sivu
ASIAN KÄSITTELY	4
EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS	5
PERUSTELUT	12
NAISTEN OIKEUKSIEN JA TASA-ARVOASIOIDEN VALIOKUNNAN LAUSUNTO...	16

ASIAN KÄSITTELY

Komissio välitti 18. joulukuuta 2002 päivätyllä kirjeellä Euroopan parlamentille komission ja neuvoston yhteisestä raportista riittävistä ja kestävästä eläkkeistä antamansa tiedonannon (KOM(2002) 737), joka toimitettiin tiedoksi työllisyys- ja sosiaalivaliokunnalle ja talous- ja raha-asioiden valiokunnalle sekä naisten oikeuksien ja tasa-arvoasioiden valiokunnalle.

Parlamentin puhemies ilmoitti istunnossa 13. maaliskuuta 2003, että työllisyys- ja sosiaalivaliokunnalle oli annettu lupa laatia työjärjestyksen 47 artiklan 2 kohdan ja 163 artiklan mukaisesti valiokunta-aloitteinen mietintö tästä aiheesta ja että talous- ja raha-asioiden valiokunnalta sekä naisten oikeuksien ja tasa-arvoasioiden valiokunnalta oli pyydetty lausuntoa.

Työllisyys- ja sosiaalivaliokunta nimitti kokouksessaan 15. tammikuuta 2003 esittelijäksi Jan Anderssonin.

Valiokunta käsittelee mietintöluonnosta kokouksissaan 29. huhtikuuta, 11. kesäkuuta ja 9. heinäkuuta 2003.

Viimeksi mainitussa kokouksessa se hyväksyi päätöslauselmaesityksen äänin 32 puolesta, 2 vastaan ja 0 tyhjää.

Äänestyksessä olivat läsnä seuraavat jäsenet: Marie-Hélène Gillig (puheenjohtajana), Winfried Menrad (varapuheenjohtaja), Marie-Thérèse Hermange (varapuheenjohtaja), Jan Andersson (esittelijä), Elspeth Attwooll, Regina Bastos, Hans Udo Bullmann (Enrico Bosellin puolesta), Ieke van den Burg, Alejandro Cercas, Harald Ettl, Jillian Evans, Carlo Fatuzzo, Ilda Figueiredo, Fiorella Ghilardotti (Elisa Maria Damião'n puolesta), Anne-Karin Glase, Richard Howitt (Proinsias De Rossan puolesta), Stephen Hughes, Anne Elisabet Jensen (Marco Formentinin puolesta), Anna Karamanou, Ioannis Koukiadis (Karin Jönsin puolesta), Rodi Kratsa-Tsagaropoulou, Jean Lambert, Elizabeth Lynne, Thomas Mann, Mario Mantovani, Claude Moraes, Ria G.H.C. Oomen-Ruijten (Philip Bushill-Matthewsin puolesta), Manuel Pérez Álvarez, Bartho Pronk, Lennart Sacrédeus, Herman Schmid, Miet Smet, Barbara Weiler ja Sabine Zissener (Luigi Cocilovon puolesta).

Naisten oikeuksien ja tasa-arvoasioiden valiokunnan lausunto on tämän mietinnön liitteenä.

Talous- ja raha-asioiden valiokunta päätti 12. maaliskuuta 2003 olla antamatta lausuntoa.

Mietintö jätettiin käsiteltäväksi 9. heinäkuuta 2003.

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

komission ja neuvoston yhteisestä raportista riittävistä ja kestävästä eläkkeistä (KOM(2002) 737 – 2003/2040(INI))

Euroopan parlamentti, joka

- ottaa huomioon komission tiedonannon (KOM(2002) 737 – C5-0074/2003)¹,
- ottaa huomioon komission ja neuvoston yhteisen raportin riittävistä ja kestävästä eläkkeistä² siinä muodossa, kun työllisyys- ja sosiaalivaliokunta ja ympäristöasioiden, kansanterveyden ja kuluttajapolitiikan valiokunta ovat sen hyväksyneet 6. maaliskuuta 2003 ja talous- ja raha-asioiden valiokunta on sen hyväksynyt 7. maaliskuuta 2003,
- ottaa huomioon Brysselissä 20.–21. maaliskuuta 2003 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston sekä aikaisempien eläkepolitiikkaa käsittelevien Eurooppa-neuvostojen, etenkin Lissabonin³, Tukholman⁴, Göteborgin⁵, Laekenin⁶ ja Barcelonan⁷ Eurooppa-neuvostojen päätelmät,
- ottaa huomioon 11. huhtikuuta 2002 antamansa päätöslauselman⁸ komission tiedonannosta ”Turvattu ja kestäviä eläkkeitä koskevien kansallisten strategioiden tukeminen kokonaisvaltaisella lähestymistavalla”,
- ottaa huomioon 17. toukokuuta 2001 antamansa päätöslauselman⁹ komission tiedonannosta ”Sosiaalisen suojelun kehitys pitkällä aikavälillä: Turvatut ja kestävät eläkkeet”,
- ottaa huomioon 16. helmikuuta 2000 antamansa päätöslauselman¹⁰ komission tiedonannosta ”Yhteinen strategia sosiaalisen suojelun uudistamiseksi”,
- ottaa huomioon neuvoston 17. joulukuuta 1999 antamat päätelmät yhteistyön lujittamisesta sosiaalisen suojelun uudistamiseksi ja parantamiseksi¹¹,
- ottaa huomioon talouspoliittisen komitean ja sosiaalisen suojelun komitean yhteisen mietinnön, joka käsitteli eläkealaa koskevia tavoitteita ja työmenetelmiä ja avoimen koordinaatiomenetelmän soveltamista¹²,

¹ Ei vielä julkaistu EUVL:ssä.

² Ei vielä julkaistu EUVL:ssä.

³ 23.–24. maaliskuuta 2000.

⁴ 23.–24. maaliskuuta 2001.

⁵ 15.–16. kesäkuuta 2001.

⁶ 14.–15. joulukuuta 2001.

⁷ 15.–16. maaliskuuta 2002.

⁸ EYVL C 48, 21.2.2002, s. 101.

⁹ EYVL C 34 E, 7.2.2002, s. 362.

¹⁰ EYVL C 339, 29.11.2000, s. 154.

¹¹ EYVL C 8, 12.1.2000, s. 7.

¹² (Viite 14098/01) Ei vielä julkaistu EUVL:ssä.

- ottaa huomioon komission tiedonannon ”Julkisen talouden vaikutus kasvuun ja työllisyyteen: laadun ja kestävyysparantaminen” (KOM(2000) 846¹),
 - ottaa huomioon työjärjestyksen 47 artiklan 2 kohdan ja 163 artiklan,
 - ottaa huomioon aluepolitiikka-, liikenne- ja matkailuvaliokunnan mietinnön ja naisten oikeuksien ja tasa-arvoasioiden valiokunnan lausunnon (A5-0259/2003),
- A. katsoo, että noin kymmenesosa EU:n BKT:stä on nykyisin varattu julkisista eläkkeistä aiheutuviin kustannuksiin; katsoo, että kaikki tulevaisuusennusteet osoittavat eläkejärjestelmien julkisten menojen lisääntyvän entisestään; katsoo, että on pantava merkille, että vanhusten työllisyysaste on nykyisin alhaisempi kuin 30 vuotta sitten,
 - B. katsoo, että vallitsee laaja yksimielisyys siitä, että eläkejärjestelmien riittävyys ja kestävyys vaikuttavat yli valtioiden rajojen; katsoo, että yhteisen valuutan vakaudesta riippuu yleisestä moitteettomasta rahapolitiikasta koko euroalueella,
 - C. katsoo, että jotkin jäsenvaltiot ovat toteuttaneet oikeansuuntaisia uudistuksia,
 - D. katsoo, että eläkkeitä on tarkasteltava pitkällä aikavälillä; katsoo, että uudistuksen julkinen legitimitetti riippuu pitkälti avoimesta keskustelusta, jotta kansalaiset saavat tietää muutoksista etukäteen,
 - E. katsoo, että jatkossakin jäsenvaltioiden on viime kädessä vastattava eläkepolitiikasta ja rahoituksesta toissijaisuusperiaatteen mukaisesti,
 - F. katsoo, että jokaisen jäsenvaltion eläkepolitiikan tavoitteena olisi oltava riittävien ja oikeudenmukaisten tulojen tarjoaminen vanhuksille ja vanhuusiän köyhyyden estäminen,
 - G. katsoo, että jäsenvaltioiden vastuu ei mitenkään vähennä sitä merkitystä, joka on Euroopan unionin panoksella pyrkiä vaihtamaan hyviä käytänteitä ja lisäämään yhteisymmärrystä sekä sääntelemään yhteisesti näkökohtia, jotka ovat välttämättömiä kaikenikäisten eläke-etuuksien siirrettävyyden mahdollistamiseksi ja turvaamiseksi,
 - H. katsoo, että odotettavissa olevan elinajan pidentyminen ja se, että köyhyysriski ei merkittävästi uhkaa vanhuksia keskimäärin sen enempää kuin muitakaan ihmisiä, osoittavat Euroopan nykyisten hyvinvointiyhteiskuntien saavutusten merkityksen; katsoo, että eläkkeensaajien – etenkin naisten – köyhyys ja sosiaalinen syrjäytyminen ovat kuitenkin yhä sitkeään juurtuneita ongelmia tietyissä jäsenvaltioissa,
 - I. katsoo, että nykyiset sukupuolten väliset eriarvoisuudet sekä se, että köyhyysriski uhkaa iäkkäämpiä naisia enemmän kuin muita naisia, johtuvat pitkälti eriarvoisuuksista työmarkkinoilla sekä yhä vallitsevasta mallista, jossa mies on perheen elättäjä, ja laskentatavoista, joiden vuoksi työuran tauot ja epätavalliset työmuodot on eläkejärjestelmissä otettu huomioon epäsuotuisasti,

¹ Ei vielä julkaistu EUVL:ssä.

- J. katsoo, että eläkejärjestelmät eivät toimi vain sukupolvien vaan myös saman sukupolven ryhmien välisenä tulonjakajana; katsoo, että kestävyyskäsitemalli edellyttää, että yhtä lailla nykyisten kuin tulevien sukupolvien sosiaaliturva on taattava nykypäivän eläkejärjestelmillä,
- K. ottaa huomioon, että eläkeikänsä saavuttavien ihmisten määrän kasvu ja elinajan odotteen kasvu yhdessä kaksinkertaistavat yli 65-vuotiaiden suhteellisen osuuden työikäisestä väestöstä (25 prosentista 50 prosenttiin) vuodesta 2000 vuoteen 2050,
- L. ottaa huomioon, että eräät unionin toimielimet edelleen syrjivät vanhempia työntekijöitä työnhakua koskevissa edellytyksissä, ja katsoo, että tällaisten käytäntöjen jatkamista ei voida mitenkään hyväksyä,
1. pitää myönteisenä jäsenvaltioiden tiivistä yhteistyötä eläkeasioissa; panee merkille eläkkeitä koskevan avoimen koordinaatiomenetelmän käytön; korostaa, että eläkejärjestelmät ovat hyvinvoinnin turvaamisen väline ja tärkeä väline sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistämiseksi;
 2. odottaa jäsenvaltioilta, että ne kertovat kansalaisilleen selvästi, mitä kansalaiset voivat eläkejärjestelmiltään odottaa ja mitä heidän on tehtävä turvatakseen riittävän elintason myöhemmässä elämässään;
 3. katsoo, että julkisten eläkejärjestelmien rahoittamisen on oltava etusijalla jäsenvaltioiden ja ehdokasvaltioiden talousarvioissa;
 4. pitää tärkeänä, että julkiset eläkejärjestelmät integroidaan sellaisten asianmukaisten julkisten terveydenhoitojärjestelmien kanssa, joissa otetaan huomioon niiden vanhusten erityistarpeet, jotka eivät tule yksinään toimeen;
 5. toistaa tukensa strategian taustalla olevalle kolmelle peruspyrkimykselle, joita ovat riittävyys, rahoituksen kestävyys ja uudistaminen; myöntää lisäksi yhdentoista perustavoitteen merkityksen ja korostaa erityisesti niitä tavoitteita, jotka kuuluvat eläkejärjestelmien sosiaalisiin ja uudelleenjakoa koskeviin päämääriin;
 6. pahoittelee kuitenkin sitä, että ennusteissa ei arvioida mitenkään lähestyvän laajentumisen vaikutusta tilanteeseen eikä oteta huomioon mahdollisia tulevaisuusskenaarioita; pitää myönteisenä Eurooppa-neuvoston vaatimusta saavutetun edistyksen tarkistamisesta, myös uusien jäsenvaltioiden osalta; painottaa tässä yhteydessä, että on erityisesti keskityttävä eläkkeensaajien köyhyystasoihin; pitää myönteisenä vaatimusta indikaattoreista, jotka kattavat strategian kaikki kolme tavoitetta;
 7. on samaa mieltä siitä, että nykyisten ja tulevien eläkejärjestelmien kaikissa analyyseissä on rahoituksellisen ulottuvuuden lisäksi otettava huomioon myös yhteiskunnalliset ja hyvinvointia koskevat näkökohdat sekä painotettava selkeästi, missä määrin eläkejärjestelmillä edistetään sukupolvien sisäistä ja niiden välistä solidaarisuutta; toteaa, että tämä korostaa, miten tiiviisti makrotalouspolitiikka, työllisyyspolitiikka ja sosiaalipolitiikka nivoutuvat toisiinsa;

8. toteaa, että kaikki ja jopa erilaisiin rahoitusperusteisiin pohjautuvat järjestelmät edellyttävät luonnostaan talouskasvua ja riittävää tuottavuutta samoin kuin täystyöllisyyttä, jotta järjestelmien rahoitus olisi kestävä, ja toteaa, että laadukkaat työpaikat terveellisessä ja turvallisessa työympäristössä ovat paras tapa turvata eläkkeiden kestävyys; huomauttaa, että jäsenvaltiot voisivat lisäksi harkita vararahaston luomista pitkän aikavälin rahoituksen kestävyuden takaamiseksi;
9. toteaa, että julkisten eläkejärjestelmien luonnostaan voimakkaan uudelleenjakoa koskevan vaikutuksen ansiosta ne ovat yhä hyvin tärkeitä sosiaalisesti hyväksyttävän tulon myöntämiseksi ja jakamiseksi eläkkeensaajille; on sitä mieltä, että kaikkien julkisten eläkejärjestelmien on edistettävä köyhyyden torjumista muun muassa takaamalla eläkkeiden riittävä vähimmäistaso;
10. toteaa, että eläkeläisten lukumäärän kasvu ja heidän elinikänsä pidentyminen aiheuttavat huomattavia jakojärjestelmiin kohdistuvia paineita; huomauttaa tämän vuoksi, että on ryhdyttävä hyvissä ajoin toimiin, jotta voidaan taata tasapaino eläkemaksujen ja eläkkeiden välillä; toteaa, että jotkin jäsenvaltiot ovat toteuttaneet tämänsuuntaisia uudistuksia; painottaa myös, että toimet esimerkiksi hallintomenojen ja byrokratian vähentämiseksi voivat myötävaikuttaa eläkkeiden moitteettomaan hallinointiin;
11. toteaa, että erityisen tärkeitä eläkejärjestelmien riittävän legitimitetin ja turvallisuuden kannalta ovat avoimuutta ja tiedottamista koskevat kattavat suojatoimenpiteet; painottaa ennakoitavuuden ja selkeyden merkitystä – tästä eivät hyödy vain kansalaiset vaan sen ansiosta järjestelmää voidaan tehostaa jatkuvasti sosiaalisten tavoitteiden ja järjestelmän rahoituksen kestävyuden saavuttamiseksi;
12. kehottaa jäsenvaltioita kehittämään rajatylittäviä vaikutuksia aiheuttaville kansallisille säännöille eurooppalaiset kriteerit, jotta kahdenvälisistä verosopimuksista aiheutuvia tulkintaeroja voitaisiin vähentää; kehottaa jäsenvaltioita jatkamaan yritysten lisäeläkejärjestelmiin liittyvien verojärjestelmien yhtenäistämistä niin, että otetaan käyttöön erilliset menettelysäännöt, joilla määritetään tietyt alan verotusta koskevat peruseriaatteen;
13. vaatii, että jäsenvaltiossa hankitut eläkeoikeudet tunnustetaan täysimääräisesti ja eläkkeet maksetaan ja että tällöin ei koskaan saa pienentää maksettavan eläkkeen määrää toisessa jäsenvaltiossa;
14. kannattaa pyrkimystä, joka sisältyy myös komission nykyiseen ehdotukseen työllisyyspolitiikan uusiksi suuntaviivoiksi, nostaa todellista eläkkeelle siirtymisen ikää ja painottaa sitä, että nykytilanne, jossa todellinen eläkkeelle siirtymisen ikä on selvästi lakimääräistä eläkkeelle siirtymisen ikää alhaisempi (mikä johtuu monista varhaiseläkkeelle siirtymisistä), on selvästi kestävä edessä olevien merkittävien rahoitushaasteiden vuoksi;
15. pitää mahdollisena säilyttää riittävät lakisääteiset eläkkeet tekemällä eläkeiästä ja työelämästä eläkkeelle siirtymisestä joustavampaa niin, että lisäeläkeoikeuksia voidaan hankkia työuraa pidentämällä;

16. pyytää, että todellista eläkkeelle siirtymisen ikää nostettaisiin kannustimin eikä eläkkeelle jäämistä vaikeuttavin keinoin kuten eläkkeen määrän huomattavalla alentamisella;
17. korostaa kuitenkin, että jotta tosiasiallista eläkeikää voitaisiin nostaa lisäämällä iäkkäämpien työntekijöiden työllisyysastetta, eläketasoa koskevat kannustimet sekä eläketulojen ja -etuuksien välisten siteiden vahvistaminen eivät yksistään riitä;
18. pahoittelee tässä yhteydessä, että komissio ei ole riittävästi korostanut selvää syy-yhteyttä tämän tavoitteen saavuttamisen sekä elinikäistä oppimista, työnlaatua ja turvallista ja terveellistä työympäristöä koskevien mahdollisuuksien aktiivisen edistämisen välillä;
19. korostaa tältä osin Euroopan työllisyysstrategian merkitystä ja etenkin sen mukauttamista ja työllistävyttä koskevien pilareiden nykyisiä tavoitteita, koska sekä työntekijöiden että työmarkkinaosapuolten haasteena on edistää työelämää, joka ei tosiasiallisesti estä iäkkäämpien työntekijöiden jatkuvaa työllistämistä ja palkkausta, ja katsoo, että sosiaalirahaston olisi edistettävä myös toimia iäkkäämpien henkilöiden työmarkkinoille sijoittumiseksi ja uudelleensijoittumiseksi; kehottaa jäsenvaltioita kiireellisesti toteuttamaan toimia, joilla vaikeutettaisiin sitä, että yritykset voivat järjestelmällisesti erottaa herkimpiin ryhmiin kuuluvia työntekijöitä, kuten iäkkäitä tai vammaisia henkilöitä;
20. korostaa, että epätyypillisten, joustavassa työsuhteessa olevien ja liikkuvien työntekijöiden määrä kasvaa jatkuvasti; huomauttaa, että eläkejärjestelmä kokonaisuudessaan, ja vielä vähemmän yritysten eläkejärjestelmät, eivät yleensä kata tätä työntekijäryhmää hyvin ja että tämän vuoksi on kehitettävä menettelyjä, jotka paremmin suojaavat epätyypillisiä työntekijöitä työmarkkinoilla ja takaavat näille riittävän vanhuuseläketurvan; kehottaa jäsenvaltioita poistamaan sellaiset kansalliset lisäeläkejärjestelmää koskevat säännökset, kuten odotusajat ja muut liittymisehdot, joilla hankaloitetaan työntekijöiden liikkuvuutta ja joustavia työmuotoja;
21. toteaa, että nykyisten eläkejärjestelmien uudistamisessa on järjestelmien rahoituksen kestävyuden takaamisen ohella otettava huomioon yhteiskunnan vaatimusten kehittyminen, jotta eläkejärjestelmät voivat täyttää sosiaalipoliittisen tehtävänsä;
22. korostaa tässä yhteydessä, että ammatillisten lisäeläketurvien myöntäminen työehtosopimuksin on osoittautunut menestyksekkääksi;
23. yhtyy näkemykseen, että rahastoivien eläkkeiden rahoituksen kestävyys edellyttää rahastojen järkevää hallinnointia ja rahoitusmarkkinoiden toimivuutta;
24. vaatii, että jäsenvaltiot poistavat eläkejärjestelmistään kaiken vielä olemassa olevan, naisten ja miesten yhtäläistä kohtelua sosiaaliturva-asioissa koskevien direktiivien vastaisen sukupuoleen perustuvan syrjinnän;
25. korostaa kuitenkin, että tältä osin tärkeimpänä tehtävänä on nostaa naisten työllisyysastetta samalla palkkatasolla; painottaa tässä yhteydessä Euroopan työllisyysstrategian yhtäläisiä mahdollisuuksia koskevan pilarin nykyisiä suuntaviivoja ja korostaa, että uutta ehdotusta suuntaviivoiksi ei saa tässä suhteessa heikentää; muistuttaa

jäsenvaltioita myös niiden sitoumuksesta nostaa naisten työllisyysastetta ja tarjota enemmän lastenhoitopalveluja; muistuttaa jäsenvaltioita tarpeesta ratkaista myös muiden huollettavien hoitoa koskeva kysymys;

26. muistuttaa, että edelleen kuten ennenkin naisten alhaisempi osuus työvoimasta, naisten suurempi osuus osa-aikatyöntekijöistä sekä naisten pienemmät palkat ja hitaampi palkkakehitys lastenhoitajaksojen vuoksi ovat syynä siihen, että naiset saavat keskimäärin pienempiä eläkkeitä kuin miehet, ja toteaa, että komission raportin mukaan erot vaihtelevat maittain noin 16 prosentista 45 prosenttiin;
27. kiinnittää huomiota siihen, että naisten epätasa-arvoinen tilanne palkkojen ja työllisyystasojen suhteen on ongelma eronneille tai erossa asuville naisille, kun ajatellaan sosiaaliturvan kattavuutta; katsoo, että yksi mahdollinen parannus, jota jäsenvaltiot voisivat harkita on se, että tehtäisiin mahdolliseksi avioliiton aikana hankittujen eläkeoikeuksien jakaminen, jotta taattaisiin riippumaton sosiaaliturva sille puolisolle, joka on jäänyt pois työelämästä huolehtiakseen perhevelvollisuuksista;
28. vaatii, että jäsenvaltiot edistävät eläkeoikeuksien yksilöllistämistä poistamatta kuitenkaan jäljelle jääneiden (lesken tai lasten) johdettuja oikeuksia;
29. kehottaa jäsenvaltioita takaamaan eläkejärjestelmissään eläkkeen kertymisen jatkumisen vanhempainloman tai lasten tai muiden huollettavien henkilöiden hoitamisen vuoksi otetun vapaan aikanakin, kuten jo on tehty useissa jäsenvaltioissa, ja pyytää arvioimaan kyseiset eläkeoikeudet asianmukaisesti; huomauttaa, että erityisesti naiset tapaavat ottaa hoitovapaata ja että heitä ei pitäisi rankaista sen vuoksi eläkekertymän pienenemisen muodossa;
30. kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita kannustamaan työllisyyspolitiikassa naisia tulemaan työmarkkinoille, jotta voitaisiin taata heidän taloudellinen riippumattomuutensa kaikissa elämän vaiheissa; viittaa tässä yhteydessä Lissabonissa vuonna 2001 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston vahvistamaan tavoitteeseen, jonka mukaisesti naisten työllisyysaste nousisi 60 prosenttiin vuonna 2010; toteaa, että kyseisen politiikan avulla on puututtava naisten ja miesten välisiä palkka-eroja aiheuttaviin tekijöihin, jotka vaikuttavat sairaus- ja vanhuuseläkkeiden suuruuteen; katsoo, että kyseiset tavoitteet saavutetaan monipuolistamalla tyttöjen ja naisten ammatinvalintaa ja takaamalla jatkuva koulutus ja ammatillinen koulutus kaikissa elämänvaiheissa erityisesti naisille, jotka perhevelvollisuuksien vuoksi työelämästä poisjäämisen jälkeen palaavat työelämään, sekä korostaa, että tarkoitusta varten olisi hyödynnettävä muun muassa Euroopan sosiaalirahaston suomia mahdollisuuksia;
31. toistaa aikaisemmat vaatimuksensa, joiden mukaan Euroopan parlamenttia on kuultava asianmukaisesti ja sille on annettava riittävästi aikaa kommentoida työn edistymistä koskevia komission kertomuksia, ja vuoropuhelua on jatkettava sosiaalista suojaa käsittelevän komitean kanssa;
32. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle ja komissiolle sekä jäsenvaltioiden ja ehdokasvaltioiden parlamenteille.

PERUSTELUT

Menettelyn taustaa

Riittäviä ja kestäviä eläkkeitä koskeva tiedonanto on komission analyysi ensimmäisistä kansallisista eläkestrategiaraporteista. Se antaa sellaisenaan lähtökohdan vaiheelle, jossa jäsenvaltioiden poliittista sitoutumista tulevaa eläkepolitiikkaa koskevan yhteisen lähestymistavan hyväksymiseksi tarkastellaan yksityiskohtaisesti ja järjestelmällisesti.

Neuvosto hyväksyi jo vuonna 1992 suosituksia sosiaaliturva-alan päämääriä ja menetelmiä koskevasta lähentymisstrategiasta. Näiden suositusten välittömänä, vaikkakin viivästyneenä, seurauksena annettiin komission vuonna 1999 antamassa tiedonannossa ”Yhteinen strategia sosiaalisen suojelun uudistamiseksi” ensimmäinen todellinen sysäys unionin lähestymistapaan sellaisella politiikan alalla, jossa eläkkeillä on tärkeä asema, ja jota Euroopan parlamentti piti myönteisenä 16. helmikuuta 2000 antamassaan päätöslauselmassa.

Lissabonin Eurooppa-neuvosto vastasi tähän virikkeeseen vaatimalla tutkimuksen laatimista sosiaalisen suojelun kehityksestä pitkällä aikavälillä. Tutkimuksessa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota eläkejärjestelmien kestävyyyteen muun muassa väestön ikääntymisen vuoksi. Eurooppa-neuvoston valtuutuksessa silloiselle sosiaalista suojaa käsittelevälle korkeantason työryhmälle (nykyisin sosiaalista suojaa käsittelevä komitea) aikarajaksi asetettiin vuosi 2020 tai myöhäisempi ajankohta, ja Santa Maria da Feiran Eurooppa-neuvosto täsmensi, että tutkimuksen päämääränä ei saa olla pelkästään tulevien suuntausten ja eläkkeiden tarpeiden ennustamisen parantaminen vaan myös perusteellisen tiedon saaminen uusista, nykyisistä ja odotettavissa olevista kansallisten eläkejärjestelmien uudistusstrategioista.

Laajempi lähestymistapa

Yhtä lailla kun eläkemenettelyt käynnistettiin alun perin pääasiassa rahoitusta ja julkista taloutta koskevista syistä, komission samana vuonna myöhemmin antaman tiedonannon ”Sosiaalisen suojelun kehitys pitkällä aikavälillä: Turvatut ja kestävät eläkkeet” kymmeneen tavoitteeseen sisällytettiin riittävyttä, sukupolvien sisäistä ja niiden välistä solidaarisuutta sekä sukupuolten välistä tasa-arvoa koskevat osatekijät. Menettelyn täydentäminen sosiaalisilla ja yhteiskunnallisilla tarpeilla ja tavoitteilla vahvistettiin myöhemmin vuonna 2001 pidetyissä Tukholman ja Göteborgin Eurooppa-neuvostoissa. Euroopan parlamentti hyväksyi 17. toukokuuta 2001 antamassaan päätöslauselmassa täysin tämän laajemman lähestymistavan ja kannatti Tukholman Eurooppa-neuvoston tavoine ehdotusta avoimen koordinaatiomenetelmän soveltamisesta eläkeprosessiin.

Työmenetelmä vahvistettiin vuonna 2001 pidetyssä Laekenin Eurooppa-neuvostossa, jossa prosessi käynnistettiin yhdentoista yhteisen tavoitteen perusteella, joiden otsikoita olivat järjestelmien riittävyys ja voimavarojen turvaaminen niiden sosiaalisten tavoitteiden saavuttamiseksi, järjestelmien rahoituksen kestävyuden säilyttäminen ja muuttuviin yhteiskunnallisiin tarpeisiin vastaaminen. Tiedonanto sisältää ensimmäistä kansallista strategiaraporttia koskevan analyysin, jonka tarkoituksena on arvioida kolmen yleisen päämäärän saavuttamista taustalla olevien yhteisten tavoitteiden toteuttamisen ansiosta.

Yleisiä päämääriä koskeva komission analyysi

1. Riittävyys

Eläkejärjestelmien tärkeänä saavutuksena voidaan pitää sitä, että korkea ikä ei enää merkitse köyhyyttä. Tosiasiassa eläkejärjestelmien – ansiosidonnaisten järjestelmien (ensimmäinen pilari), yksityisten ammatillisten lisäeläkejärjestelmien (toinen pilari) ja yksilöllisen eläketurvan (kolmas pilari) – ansiosta useimmat eurooppalaiset onnistuvat säilyttämään elintonsa siirryttyään eläkkeelle. Jäsenvaltiot ovat tehostaneet merkittävästi ensimmäisen pilarin eläkejärjestelmiensä **uudelleenjakoa** muun muassa ottamalla käyttöön vähimmäiseläketakuun eli takaamalla eläkkeen kertymisen myös tietyissä sellaisissa elämänvaiheissa, joissa eläketuloa ei kerry ansiotulojen perusteella (esimerkiksi työttömyys ja vanhempainlomat). Tämän ansiosta eläkkeensaajien välisiä tuloeroja, jotka ovat usein suurempia kuin väestön tuloerot yleensä, on voitu pienentää. Ammatillisten lisäeläkejärjestelmien käytön yleistyminen ja niitä tukevat työehtosopimukset sekä yhteisvastuullisuuteen liittyvät näkökohdat voimakkaasti huomioon ottava julkinen eläketurva, jossa eläkemaksut ja -etuudet on sidottu voimakkaasti toisiinsa, parantavat eläkkeiden riittävyttä ja edistävät oikeudenmukaisuutta sukupolvien välillä.

2. Rahoituksen kestävyys

Vaikka jotkin jäsenvaltiot ovat ottaneet tai ovat aikeissa ottaa käyttöön mittavia strategioita taatakseen eläkejärjestelmien ja koko julkisen talouden kestävyuden, julkisista eläkkeistä aiheutuvien kustannusten arvioidaan kuitenkin kasvavan merkittävästi useimmissa jäsenvaltioissa. Useimmat eurooppalaiset siirtyvät nykyään eläkkeelle ennen lakisääteistä eläkeikää. Talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen mukaiset pyrkimykset nostaa työllisyysastetta, vähentää julkista velkaa ja uudistaa eläkejärjestelmiä on tämän vuoksi sisällytetty laajasti jäsenvaltioiden strategioihin.

3. Uudistaminen

Lakisääteiset järjestelmät vastaavat hyvin haasteeseen, joka koskee eläkkeiden tarjoamista epätyypillisille (osa-aikaisille ja tilapäisille työntekijöille sekä itsenäisille ammatinharjoittajille) ja liikkuville työntekijöille. Ammatilliset lisäeläkejärjestelmät eivät vielä kuitenkaan kata yhtä hyvin epätyypillisiä työntekijöitä. Eläkejärjestelmiä mukautetaan vasta asteittain miesten ja naisten muuttuviin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin rooleihin. Jäsenvaltiot ottavat käyttöön uusia sääntöjä, joiden avulla pyritään auttamaan kumpaakin vanhempaa perhe-elämän ja työn yhteensovittamisessa. Näistä toimenpiteistä ja naisten työvoimaosuuden kasvusta huolimatta huomattavat erot naisten ja miesten eläkeoikeuksissa säilyvät kuitenkin vielä kauan.

Komission yleisarvio

Kansallisissa eläkestrategiaraporteissa annetaan monia esimerkkejä siitä, kuinka yhteisten tavoitteiden saavuttamisessa on edistytty. Vaikka rahoitushaasteet ovat olleet uudistusten ensisijainen syy, jäsenvaltiot ovat varoneet vähättelemästä eläkejärjestelmiensä sosiaalisia tavoitteita ja pyrkivät mukauttamaan eläkejärjestelmänsä muuttuviin yhteiskunnallisiin

tarpeisiin. Tämä sosiaalisten ja rahoitusta koskevien näkökohtien välinen tasapaino on eläkeuudistusten poliittisen menestyksen kannalta tärkeä tekijä.

Kaikki jäsenvaltiot ovat aloittaneet uudistusprosessinsa, ja monet jäsenvaltiot ovat toteuttaneet merkittäviä, jotkin jopa radikaaleja uudistuksia 1990-luvulla. Tästä huolimatta monet maat pitävät lisä uudistuksia tarpeellisina eläkejärjestelmiensä pitkän aikavälin kestävyuden ja terveen julkisen talouden turvaamiseksi.

Esittelijän näkemykset

Esittelijän mielestä komission tiedonanto on kattava ja perusteellinen analyysi väestön ikääntymisen aiheuttamista tulevista haasteista. Esittelijä haluaa kuitenkin korostaa tiettyjä näkökohtia, jotka ovat erityisen tärkeitä tai joiden osalta hän pitää lisäanalyysseja tarpeellisena.

- i) On olennaista, että jäsenvaltiot ottavat tulevan eläkepolitiikan tarkastelussa ja uudistuksen suunnittelussa huomioon **sosiaalisten ja rahoituksellisten näkökohtien välisen tasapainon**. Tämä ei ole vain edellytys eläkeuudistukselle välttämättömän laajan kansalaisten ja poliittisen tuen saamiseksi, vaan myös sosiaalisen Euroopan ydintekijä, jolla on keskeinen asema Lissabonin prosessissa. Tässä yhteydessä julkiset eläkejärjestelmät ovat olennaisia, mutta myös ammatillisilla lisäeläkejärjestelmillä on tärkeä asema etenkin, jos ne perustuvat työehtosopimuksiin.
- ii) On selvää, että paljon on vielä tehtävä, jotta eurooppalaisten eläkkeensaajien elintaso vaivaavat **sukupuolten väliset eriarvoisuudet** saadaan kitketyksi. Eriarvoisuus johtuu pääasiassa työmarkkinatilanteesta. Tämän vuoksi Euroopan työllisyysstrategian yhtäläisiä mahdollisuuksia koskevaa pilaria tai sitä vastaavaa osiota tarkistetussa strategiassa on pidettävä yhtenä keskeisistä välineistä sukupuolten välistä tasa-arvoa koskevan tavoitteen edistämiseksi eläkestrategiassa. Esittelijä korostaakin tältä osin keskeistä tavoitetta naisten paremmasta työllistämisestä sekä tarpeellisia mukautuksia nykyisten eläkejärjestelmien piintyneiden eriarvoisuuksien poistamiseksi.
- iii) **Epätyypillisten**, joustavaa työtä tekevien ja liikkuvien työntekijöiden tilanne on edelleen ongelmallinen. Tällaisten työntekijöiden määrä kasvaa jatkuvasti, ja monet esimerkit ovat osoittaneet, että heidän asemansa työmarkkinoilla on muita työntekijöitä turvattomampi. Tämä turvattomuus heijastuu eläkkeisiin, koska epätyypillisten työntekijöiden asemaa ei ole yhtä hyvin turvattu etenkin toisen pilarin järjestelmissä. Ongelmaan ei ole olemassa yhtä tiettyä ratkaisua; ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavia laitoksia koskevaa direktiiviä käsittelevä vireillä oleva lainsäädäntömenettely on kuitenkin yksi tärkeä osatekijä.
- iv) Tulevia eläkkeitä koskevan **täystyöllisyyden** merkitystä ei voida tarpeeksi korostaa. Kasvun vauhdittamisen ja valtiontulon lisäämisen lisäksi korkealla työllisyystasolla on myös keskeinen merkitys miesten ja naisten välisen eläkekuilun kaventamisessa. Täystyöllisyys ja kasvu riippuvat vastavuoroisesti toisistaan, ja molempien tekijöiden ansiosta voidaan välttää se, että eläkemenot rasittavat liikaa julkista taloutta.
- v) **Solidaarisuuskysymys** ei koske ainoastaan eläketulojen myöntämistä ja jakamista yhden sukupolven ihmisten kesken eli sen uudelleenjakoa koskevaa osatekijää, vaan se on myös pitkän aikavälin kestävyuden olennainen näkökohta. Kestävässä järjestelmässä ei rasiteta

tulevien sukupolvien voimavaroja nykyisen sukupolven menoilla. Tämän periaatteen on oltava johtavana indikaattorina eläkejärjestelmän rahoituksen kestävyuden arvioinnissa.

- vi) **Tosiasiallisen eläkeiän nostaminen** on yksi tärkeimmistä tekijöistä kestävyuden kannalta. On pantava merkille, että tosiasiallisen eläkeiän nostaminen vuodella hillitsisi siten keskimääräistä odotettavissa olevaa eläkekustannusten nousua vuonna 2050 noin 20 prosentilla. Tämän vuoksi on valitettavaa, että eläkestrategian tavoitteita ei juuri yhdistetä **Euroopan työllisyysstrategian** tavoitteisiin, vaikka etenkin työllistävyyttä ja mukauttamista koskevat pilarit tai tarkistetun strategian vastaava tekijä voisivat edistää tämän tavoitteen saavuttamista. Jotta työmarkkinoiden avulla voitaisiin pidentää työelämää, ihmisille on iästä riippumatta tarjottava parempia mahdollisuuksia ja enemmän kannustimia jatkaa työntekoa, jotta varhainen eläkkeelle siirtyminen olisi mahdollista, mutta ei välttämättä toivottava vaihtoehto. Keskeiset toimenpiteet liittyvät työn laatuun, uudenaikaisiin ja joustaviin työjärjestelyihin, turvalliseen ja terveelliseen työympäristöön sekä elinikäistä oppimista ja jatkuvaa ammattikoulutusta koskeviin yleisiin mahdollisuuksiin. Jollei näillä aloilla toteuteta menestyksekkäitä toimia, tosiasiallisen eläkeiän nostamista koskeva tavoite jää pelkästään taloudelliseksi kannustimeksi eli etuusjärjestelmäksi, joka on voimakkaasti sidoksissa nykyisiin eläketuloihin, mikä ei ole riittävää.
- vii) On valitettavaa, että nykyiseen eläkeprosessiin ei sisälly **laajentumista** koskevaa näkökulmaa. Vaikka laajentuminen vaikuttaa varsin selvästi monin tavoin kokonaistilanteeseen unionin eläkejärjestelmien kestävyuden ja riittävyyden osalta, prosessissa ei anneta mitään ennusteita tulevista eläkkeistä 25 jäsenvaltion ja 28 jäsenvaltion muodostamassa Euroopan unionissa. Näin laaja ennuste ei ehkä kuulu komission tai asianomaisten komiteoiden toimivaltaan, mutta olisi kuitenkin tuotava esille, että laajentumisen ensimmäiseen kierrokseen on aikaa alle vuosi. Tämän vuoksi suhtaudumme hyvin myönteisesti maaliskuussa 2003 pidetyssä Eurooppa-neuvoston kokouksessa tehtyihin päätöksiin, joissa vaaditaan myös uudet jäsenvaltiot käsittävää tarkistusta vuonna 2006.

12. kesäkuuta 2003

NAISTEN OIKEUKSIEN JA TASA-ARVOASIOIDEN VALIOKUNNAN LAUSUNTO

työllisyys- ja sosiaalivaliokunnalle

Komission ja neuvoston yhteinen raportti riittävästä ja kestävästä eläkkeistä
(KOM(2002) 737 – C5-0074/2003 – 2003/2040(INI))

Valmistelija: Johanna L.A. Boogerd-Quaak

ASIAN KÄSITTELY

Naisten oikeuksien ja tasa-arvoasioiden valiokunta nimitti kokouksessaan 24. huhtikuuta 2003 valmistelijaksi Johanna L.A. Boogerd-Quaakin.

Valiokunta käsitteli lausuntoluonnosta kokouksissaan 19. toukokuuta ja 10. kesäkuuta 2003.

Viimeksi mainitussa kokouksessa valiokunta hyväksyi seuraavat johtopäätökset yksimielisesti.

Äänestyksessä olivat läsnä seuraavat jäsenet: Anna Karamanou (puheenjohtaja), Marianne Eriksson (varapuheenjohtaja), Jillian Evans (varapuheenjohtaja), Johanna L.A. Boogerd-Quaak (valmistelija), María Antonia Avilés Perea, Regina Bastos, Lissy Gröner, Mary Honeyball, María Izquierdo Rojo (María Rodríguez Ramosin puolesta), Rodi Kratsa-Tsagaropoulou, Astrid Lulling, Thomas Mann, Maria Martens, Amalia Sartori, Miet Smet, Patsy Sørensen, Joke Swiebel, Elena Valenciano Martínez-Orozco ja Sabine Zissener.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Naisten oikeuksien ja tasa-arvoasioiden valiokunta pyytää asiasta vastaavaa työllisyys- ja sosiaalivaliokuntaa sisällyttämään seuraavat osat päätöslauselmaesitykseen, jonka se myöhemmin hyväksyy:

1. muistuttaa, että edelleen kuten ennenkin naisten alhaisempi osuus työvoimasta, naisten suurempi osuus osa-aikatyöntekijöistä sekä naisten pienemmät palkat ja hitaampi palkkakehitys lastenhoitajaksojen vuoksi ovat syynä siihen, että naiset saavat keskimäärin pienempiä eläkkeitä kuin miehet ja toteaa, että komission raportin mukaan erot vaihtelevat maittain noin 16 prosentista 45 prosenttiin;
2. vaatii, että jäsenvaltiot poistavat eläkejärjestelmistään kaiken vielä olemassa olevan, naisten ja miesten yhtäläistä kohtelua sosiaaliturva-asioissa koskevien direktiivien vastaisen sukupuoleen perustuvan syrjinnän;
3. palauttaa mieliin mietintönsä, joka koski eläkeoikeuksien jakamista eronneiden tai erillään asuvien puolisoitten kesken yhteisön jäsenvaltioissa (A3-0418/93, käsitelty 21. tammikuuta 1994), ja pahoittelee, että komissio ei koskaan ryhtynyt toimiin tämän mietinnön johtopäätösten johdosta; pahoittelee erityisesti, että komissio ei tehnyt aloitetta, joka velvoittaisi kaikki jäsenvaltiot säätämään avioliiton aikana hankittujen eläkeoikeuksien jakamisesta, jotta taattaisiin riippumaton sosiaaliturva sille puolisolle, joka on jäänyt pois työelämästä huolehtiakseen perhevelvollisuuksista;
4. vaatii, että jäsenvaltiot edistävät eläkeoikeuksien yksilöllistämistä, poistamatta kuitenkaan jäljelle jääneiden (lesken tai lasten) johdettuja oikeuksia;
5. vaatii, että jäsenvaltiossa hankitut eläkeoikeudet tunnustetaan täysimääräisesti ja eläkkeet maksetaan ja että tällöin ei koskaan saa pienentää maksettavan eläkkeen määrää toisessa jäsenvaltiossa;
6. kehottaa jäsenvaltioita takaamaan eläkejärjestelmissään eläkkeen kertymisen jatkumisen vanhempainloman tai lasten tai muiden huollettavien henkilöiden hoitamisen vuoksi otetun vapaan aikanakin, kuten jo on tehty useissa jäsenvaltioissa, ja pyytää arvioimaan kyseiset eläkeoikeudet asianmukaisesti; huomauttaa, että erityisesti naiset tapaavat ottaa hoitovapaata ja että heitä ei pitäisi rankaista sen vuoksi eläkekertymän pienentymisen muodossa;
7. toteaa, että Euroopassa pakolliset ja julkiset eläkejärjestelmät rahoitetaan yleensä jakojärjestelmillä, joiden mukaan nykyiset menot rahoitetaan työssä olevien maksamilla eläkemaksuilla ja julkisista varoista; toteaa edelleen, että eläkeläisten lukumäärän kasvu ja heidän elinikänsä pidentyminen aiheuttaa huomattavia näihin eläkejärjestelmiin kohdistuvia paineita; pyytää siksi jäsenvaltioita ryhtymään ajoissa toimiin, jotta voitaisiin torjua liian suurten eläkemaksujen aiheuttamat palkkoihin ja työvoimakustannuksiin kohdistuvat liialliset paineet;
8. kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita kannustamaan työllisyyspolitiikassa naisia tulemaan työmarkkinoille, jotta voitaisiin taata heidän taloudellinen

riippumattomuutensa kaikissa elämän vaiheissa; viittaa tässä yhteydessä Lissabonissa vuonna 2001 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston vahvistamaan tavoitteeseen, jonka mukaisesti naisten työllisyysaste nousisi 60 prosenttiin vuonna 2010; toteaa, että kyseisen politiikan avulla on puututtava naisten ja miesten välisiä palkka-eroja aiheuttaviin tekijöihin, jotka vaikuttavat sairaus- ja vanhuuseläkkeiden suuruuteen; katsoo, että kyseiset tavoitteet saavutetaan monipuolistamalla tyttöjen ja naisten ammatinvalintaa ja takaamalla jatkuva koulutus ja ammatillinen koulutus kaikissa elämänvaiheissa erityisesti naisille, jotka perhevelvollisuuksien vuoksi työelämästä poisjäämisen jälkeen palaavat työelämään, sekä korostaa, että tarkoitusta varten olisi hyödynnettävä muun muassa Euroopan sosiaalirahaston suomia mahdollisuuksia.